

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора психологічних наук, доцента,
доцента кафедри психології особистості та соціальних практик Інституту
людини Київського університету імені Бориса Грінченка**

Столярчук Олесі Анатоліївни

**на дисертацію Наталії Василівни Онопрієнко-Капустіної «Психологічні
особливості розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних
служб у процесі професійної підготовки», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю**

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Обрана дисертанткою тема роботи «Психологічні особливості розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб у процесі професійної підготовки» обґрунтована тим, що у складних умовах сьогодення зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях-професіоналах із соціальної сфери, здатних успішно вирішувати проблеми надання кваліфікованих соціальних послуг різним верствам населення, створювати та реалізовувати різноманітні соціальні програми підтримки громадян України, які потребують допомоги. Це, у свою чергу, зумовлює зростання вимог до організації діяльності соціальних служб з надання соціальних послуг, забезпечення соціального захисту населення в умовах реального часу загалом і фахівців соціальних служб зокрема. Саме тому дисертаційне дослідження Н. В. Онопрієнко-Капустіної, присвячене вивченню психологічних особливостей розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб у процесі професійної підготовки, є надзвичайно актуальним і практично значущим.

Варто відзначити логічність і переконливість висвітлення результатів наукового пошуку дисертантки у тексті дисертаційного дослідження, починаючи від вступу, в якому чітко викладено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які узгоджені між собою, й до розділів дисертації, в яких послідовно відображено як теоретико-методологічні основи дослідження

проблеми самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, його методичного забезпечення, так і результати констатувального й формувального етапів емпіричного дослідження. Грамотно визначені наукова новизна й практична значущість одержаних результатів. Подано відомості щодо впровадження й апробації результатів дослідження, списку публікацій, структура та обсяг дисертації.

Так, у першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб» ґрунтовно проаналізовано основні наукові підходи до вивчення проблеми самоефективності особистості у психологічних наукових джерелах, визначено сутність самоефективності фахівця соціальних служб, зміст і складові самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, здійснено аналіз психологічних проблем її розвитку на макро- (рівні суспільства), мезо- (рівні діяльності фахівців соціальної служби та їх професійної підготовки), макрорівні (рівні особистості). При цьому надзвичайно важливим є чітке обґрунтування критеріїв і показників складових самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, що дозволило чітко спланувати й організувати емпіричну перевірку концептуальних положень, сформульованих здобувачкою. Про це, зокрема, свідчить зміст другого розділу дисертації «Емпіричне дослідження рівнів, складових та особливостей самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб», в якому викладено процедуру організації та методик констатувального етапу емпіричного дослідження самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб. Заслуговує на увагу те, що Наталія Василівна не обмежилась аналізом складових самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, а відзначила впливовість гендерно-вікових, освітньо-професійних і демографічних особливостей розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб.

У межах другого розділу на позитивну оцінку заслуговує ґрунтовна робота Н. В. Онопрієнко-Капустіної щодо узагальнення результатів констатувального етапу емпіричного дослідження, яке здійснено на належному

науковому рівні, а це, в свою чергу, підкреслює практичну значущість одержаних здобувачкою результатів, що забезпечуються використанням адекватного меті й завданням дослідження валідного методичного інструментарію, репрезентативної вибірки досліджуваних.

Внаслідок змістовного аналізу даних емпіричного дослідження дисертантка виділила рівні розвитку самоефективності та її складових, а також її гендерно-вікові, освітньо-професійні та демографічні особливості. Здійснений кількісний і якісний аналіз емпіричних даних свідчить про недостатній рівень розвитку як складових, так і загального рівня розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб. Відповідно, обґрунтовано доречність спеціально організованого освітнього середовища, орієнтованого на створення сприятливих умов для розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб задля досягнення ними професійного «акме» у майбутній діяльності.

Третій розділ «Розвиток самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб у формувальному експерименті» присвячений загальній характеристиці специфіки формувального експерименту, опису розробленої й апробованої програми розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, аналізу її ефективності на матеріалах контрольного експерименту, що без сумніву заслуговує позитивної оцінки. При цьому імпонує прагнення дисертантки представити програму з урахуванням як реалій становлення цифрового суспільства, так і викликів сьогодення, пов'язаних з пандемією.

Висновки дисертації відображають основні здобутки теоретичної та емпіричної роботи дисертантки, розкривають ступінь розв'язання нею поставлених дослідницьких завдань і визначають перспективи подальших наукових досліджень в обраному напрямку.

Автореферат за своїм змістом повністю відбиває основні положення, програму дослідження та висновки дисертації. Публікації здобувачки відображають основні положення дисертації.

Високо оцінюючи зміст дисертації Наталії Василівни Онопрієнко-Капустіної, водночас, варто висловити окремі зауваження й побажання щодо окремих її положень:

1. У змісті автореферату відсутнє формулювання гіпотези дослідження, хоча про неї згадується на с. 4: «Відповідно до мети та гіпотези поставлені такі завдання дослідження:...». Натомість, у змісті дисертації формулювання гіпотези дослідження у вступі розміщене.

2. Обґрунтовуючи на теоретичному етапі дослідження (підрозділ 1.2) складові самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, дисертантка зазначає, що в деяких випадках занадто сильно виражена самоефективність може виявитися дисфункціональною (с. 48 дисертації). Проте такі випадки, як і показники дисфункціональної самоефективності виявились поза полем уваги дослідниці.

3. Відзначаючи як позитивний факт прагнення дисертантки презентувати програму розвитку самоефективності майбутніх соціальних фахівців засобами дистанційного навчання, разом з тим, вважаємо, що доцільно було б більшу увагу приділити характеристиці психологічної специфіки реалізації такої програми.

4. Ураховуючи перспективність проведеного аналізу самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб задля досягнення ними професійного «акме» у майбутній діяльності, варто було б оформити напрацювання у форматі посібника або методичних рекомендацій і в перспективі опублікувати окремим виданням.

Зазначені зауваження й побажання мають дискусійний характер і принципово не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Наталії Василівни Онопрієнко-Капустіної. Дисертація є ґрунтовною, завершеною науковою працею і характеризується науковою новизною, має теоретичне і практичне значення.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Наталії Василівни Онопрієнко-Капустіної «Психологічні особливості розвитку

самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб у процесі професійної підготовки»» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами і доповненнями згідно Постановами Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., за № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р., а її авторка заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології особистості та
соціальних практик Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

О.А. Столярчук

